

poznání se staly součástí zápasu, který dnes vede KSČ.

Pro marxistickou sociologii není nic reálnějšího, ušlechtilějšího a vznešenějšího než spojit své přetvářející teoretické a prakticko-aplikační potence se zápasem Komunistické strany Československa, která je poznávacím a programujícím činitelem politické soustavy naší společnosti, organizačtorskou, sjednocující a mobilizující silou výstavby socialistické a komunistické společnosti.

V tomto spojení marxistické sociologie s KSČ nacházíme základní orientaci pro další práci Československé sociologické společnosti v příštích letech.

Účastníci valného shromáždění Československé sociologické společnosti při ČSAV

* * *

Usnesení valného shromáždění

1. Českoslovenští sociologové zhodnotili na valném shromáždění jak v hlavním referátu o činnosti Československé sociologické společnosti při ČSAV za léta 1971 a 1972 a v krizových letech 1968–1969, tak v proslovených diskusních příspěvcích rozporný vývoj, jímž Společnost v tomto období prošla. Referát i diskusní příspěvky prokázaly ideovou jednotu a vědomí odpovědnosti všech členů Společnosti za jejich podíl nejen na životaschopnosti a užitečnosti této vědecké společnosti, ale i na rozvoji marxistické sociologické teorie. Valné shromáždění odsuzuje činnost pravicově oportunistických vedoucích činitelů Československé sociologické společnosti v krizových letech 1968–69 a ztotožňuje se s rozbořem období našeho společenského vývoje uvedeným v dokumentu *Poučení o krizovém vývoji ve straně a společnosti*, jak jej přijal XIV. sjezd KSČ. Soustavnou analýzou a kritikou revisionistických tendencí a bezprincipiálních netřídních přístupů ke společenským vztahům přispějí při rozvíjení marxistické sociologie k tomu, aby se tento neblahý vývoj naší společenské vědy a celé naší společnosti nemohl opakovat. Valné shromáždění přednesenou zprávu o činnosti Československé sociologické společnosti schvaluje v plném rozsahu.

Valné shromáždění ruší negativní politická usnesení valného shromáždění z května 1968, která jsou uvedena ve zprávě schválené na dnešním valném shromáždění.

2. V úsilí KSČ o další rozvoj socialistické společnosti a dokonalejšího socialistického člověka Československá sociologická společnost a její nově zvolený hlavní výbor a všechno členstvo přijímají svoji spoluzodpovědnost za socialistickou výstavbu naší republiky. Plně si přitom uvědomují vedoucí a historickou úlohu dělnické třídy při výstavbě socialismu a vedoucí úlohu KSČ, jejíž usnesení XIV. sjezdu jsou pro členy Společnosti na úseku vědecké teorie a praxe zcela závazná. Plnění těchto úkolů bude nyní vyžadovat soustředěného úsilí a dobré spolupráce všech orgánů a složek Společnosti. To předpokládá, aby její organizační struktura

byla v souladu s jejími úkoly i se strukturou státu. Proto valné shromáždění schvaluje předložený návrh na doplnění organizačního řádu Československé sociologické společnosti a ukládá nově zvolenému hlavnímu výboru, aby zásady těchto ustanovení zahrnul mezi hlavní články další činnosti Společnosti a zaměřil tuto činnost na úkoly závazné, politicky a ideově plně angažované.

3. Účastníci valného shromáždění se ztotožňují se závěry ideologického říjnového pléna ÚV KSČ z roku 1972 a pině si uvědomují, že náš boj za socialismus a za trvalý mír na celém světě by byl nemyslitelný bez čelné a rozhodující úlohy Sovětského svazu, bez aktivní tvořivé spolupráce všech sil socialistického tábora. Proto valné shromáždění schvaluje rezoluci, kterou se obrací k ústřednímu výboru KSČ s programovým prohlášením Československé sociologické společnosti, a vyzývá všechny členy Společnosti k jejímu rozvinutí a naplnění. Sekretariátu Společnosti ukládá poskytnout materiály z tohoto jednání k publikování v Sociologickém časopise.

4. Pokud jde o organizační činnost Společnosti v následujícím funkčním období, byly pro hlavní výbor Společnosti přijaty tyto úkoly:

- a) projednat otázku členské základny,
- b) věnovat pozornost rozvoji práce všech sekcí, které byly ustaveny v rámci Společnosti.

5. Valné shromáždění vyslechlo hospodářskou zprávu a zprávu revizní komise, schválilo je a udělilo odstupujícímu hlavnímu výboru Československé sociologické společnosti absolutorium.

6. Valné shromáždění zvolilo nový hlavní výbor Československé sociologické společnosti.

7. Valné shromáždění ukládá nově zvolenému hlavnímu výboru vypracovat program a plán své práce na další tříleté funkční období a využít námětů z diskuse na valném shromáždění pro svoji další práci.

František Kahuda — Lubomír Vacek

Zpráva o semináři „K aktuálním problémům vědeckého ateismu“

Dne 12. 12. 1972 uspořádal Ústav vědeckého ateismu ČSAV a Ústav marxismu-leninismu VŠZ v Brně pracovní seminář k problematice vědeckého ateismu.

Referáty a příspěvky, které byly na semináři předneseny, měly dobrou teoretickou úroveň a představovaly tematické celky, které vycházely jednak z vlastní práce ústavu, jednak z jeho spolupráce s institucemi, které se zabývají problematikou náboženství a ateismu.

Po úvodním projevu prof. J. Loukotky přednesl referát k historickým a filosofickým předpokladům ateismu M. Daňhel, který analyzoval zejména působení konkrétních historických podmínek na utváření a rozmach ateistických teorií.

Prof. J. Loukotka nastínil ve svém referátu problematiku vyplývající z přeměn tradiční-

ho náboženského vědomí v podmínkách vědeckotechnické revoluce.

Tradiční náboženské vědomí charakterizoval ve třech základních bodech:

1. jako vědomí dvojakosti světa;
2. jako představu světa, který existuje mimo zkušenost;
3. jako způsob řešení problémů praktického bytí.

V souvislosti se změnami v tomto tradičním náboženském vědomí uvedl přetváření archaických náboženských obslužných funkcí a přežívání animálních emocí v oblasti náboženské psychologie. Od tradičních forem náboženského vědomí směřuje vývoj k utváření forem existenciálních.

Změnami tradičních hodnot v náboženském vědomí se zabývali ve svých referátech I. Hodovský a K. Hlavoň.

I. Hodovský porovnával náboženský hodnotový tradicionalismus s některými novými náboženskými výklady, které mají snahu přizpůsobit se dnešním společenským podmínkám. Probíral zejména dialektickou teologii Karla Bartha a Paula Tilicha a Teilhardův názor na vytvoření náboženství ve vědě. Charakterizoval tyto tendence jako snahy o postavení hranic moderní vědě, které vycházejí z nebezpečí možné intelektuální izolace soudobého křesťanství.

K. Hlavoň se zabýval problematikou nové křesťanské morálky, o jejíž vytvoření se snaží tzv. dynamická věrouka.

Konstatoval, že tradiční pojetí křesťanství jako vladařsko-mocenské pojetí boha vede k pasivitě, kvietismu a smíření s osudem.

Dnešní vývoj si žádá revizi tradičních věroučných principů, tj. například vnesení kontinuity do představy stvoření, obrat k optimistickému hodnocení, uznávání vědeckých poznatků, konfrontaci s marxismem a tolerantnější stanovisko k revolučním procesům probíhajícím v rozvojových zemích. Zde poukázal referující na to, že mravní argument proti revoluci se v soudobém pojetí křesťanství hroutí.

Problematickou forem a metod vědecko-ateistické propagandy a výchovy se zabýval ve svém příspěvku prof. J. Macháček. Vyzdvihl zejména nutnost světonázorové výchovy mladé generace a kvalitní filosofické přípravy učitelů.

J. Mlýnský přednesl příspěvek týkající se formování církevní politiky KSČ a socialistického státu po únoru 1948.

A. Jašek se zabýval ve svém příspěvku světovým názorem v souvislosti s působením soudobých přírodních věd.

Slovenský příspěvek k jednomu sociologickému výzkumu světového názoru se zabýval religiozitou slovenského vesnického obyvatelstva a konstatoval překonání konfesijní nesnášenlivosti v posledních letech, ale současně i lhostejnost venkovského obyvatelstva ke světonázorovým problémům a zakořeněnost náboženských obřadů ve venkovských obcích i ve městech.

Z diskusních příspěvků vyplynulo, že přednesené referáty a příspěvky zaujaly účastníky semináře nejen dobrou odbornou úroveň,

ale i vyhraněnosti přístupu k problematice.

Velkým přínosem byla zejména účast pracovníků Ústavu vědeckého ateismu SAV z Bratislavy. Na semináři byla úspěšně započata spolupráce obou ústavů.

I když o zpracované problematice nemohlo být referováno v celém rozsahu, byla látka v hlavních rysech probírána. Přednesené referáty budou publikovány v plném rozsahu ve zvláštním sborníku, který bude východiskem další spolupráce a dalších seminářů na dané téma, jež by se měly konat každým rokem.

Ivan Holý

Stefan Czarnowski — představitel pokrokových tradic polské sociologie

Aktuální osudy každé vědecké disciplíny v určitém národním společenství jsou do značné míry závislé rovněž na tom, jak se zmíněná disciplína v daném společenství vyvíjela v minulosti, jaké jsou její tradice. Jednou dosažená dobrá nebo vynikající úroveň jistého oboru vědecké činnosti a její institucionalizace se zpravidla stává vážnou překážkou zplanění, úpadku nebo dokonce likvidace onoho oboru, a to i v podmínkách, které mu z těch či oněch důvodů nejsou příznivé. Důkazy pravdivosti této teze bychom snadno našli při studiu dějin společenských, ale i přírodních věd v různých národních společenstvích.

Dobrym příkladem významné role tradice ve vědecké práci jsou podle mého názoru osudy a vývojové tendence polské sociologie po druhé světové válce. Ve všech peripetiích, kterými tato národní sociologie prošla, při řešení celé řady jejích klíčových problémů mělo velký význam to, že jako výrazný podnět, ale zároveň i nepostradatelný korektiv různých krajností působily převážně pokrokové — a často dokonce marxistické — myšlenky a postoje polských sociologů minulosti. Ať už to byly na jedné straně likvidátorské, nihilistické vztahy k sociologii, či na druhé straně tendence přeceňující možnosti této disciplíny, činící z ní jakýsi všelék na řešení společenských problémů, ať už to byla snaha setrávat na jednu dosažených metodách a výsledcích, či naopak sklon podceňovat všechno, čeho bylo dosaženo, a uznat za jediný soudobý model pěstování sociologie její empiristickou verzi, vždy v úsilí o nalezení správné cesty mezi těmito úskalími se ukázaly jako nejlépe připravené a nejplatnější ty proudy, které byly — kromě jiného — schopny navázat na pokrokové teoretické a metodologické koncepty polské sociologie minulosti.

Vědomí sounáležitosti a kontinuity předválečného vývoje polské sociologie s dneškem je mezi nejreprezentativnějšími postavami soudobého sociologického myšlení v Polsku velmi živé. Svědčí o tom nejen různá prohlášení na toto téma, ale zároveň i praktické využití podnětů minulého období v současné badatelské práci. Svědčí o tom konečně i stálý zájem o hodnocení a analýzu jednotlivých proudů, škol a postav polské sociologie minulosti.